

Kommunrevisorerna granskar

UMEÅ KOMMUN
ÄLDRENÄMNDEN

Grundläggande granskning 2021

1. Inledning och bakgrund

Revisorerna är kommunfullmäktiges organ för kontroll och ansvarsprövning av styrelser och nämnder. Revisorerna ska årligen granska verksamheten inom nämndernas verksamhetsområden i den omfattning som följer av god revisionsred. Enligt kommunallagen (12. kap 1 §) är revisionens uppgift att pröva om:

- Verksamheten sköts ändamålsenligt
- Verksamheten ur ekonomisk synvinkel sköts tillfredsställande
- Räkenskaperna är rättvisande
- Den interna kontrollen är tillräcklig

Revisorernas årliga granskning består av såväl en grundläggande granskning som av ett antal fördjupade granskningar. Den grundläggande granskningen är den löpande granskning som varje år genomförs avseende styrelse och nämnder, och består av tre delar:

- granskning av delårsrapport och årsredovisning
- granskning av måluppfyllelse
- granskning av intern styrning och kontroll

Den grundläggande granskningen är till sin karaktär en fortlöpande insamling av fakta och iakttagelser. Granskningen ska ge underlag för att bedöma styrelsens och nämndernas styrning, uppföljning och kontroll, säkerhet i redovisningssystem och rutiner samt måluppfyllelse, för att kunna uttala sig i ansvarsfrågan. Den grundläggande granskningen kommer att fortgå fram till revisionens slutliga bedömningar i revisionsberättelsen rörande 2021.

1.1 Syfte

Det övergripande syftet med den grundläggande granskningen är att utgöra en grund till revisorernas bedömning om styrelse och nämnder har skapat förutsättningar för tillräcklig styrning, uppföljning, och kontroll av verksamheten.

1.2 Avgränsningar

Granskningen avser hela granskningsåret 2021 och omfattar därmed granskning och bedömning utifrån samtliga styr- och uppföljningsdokument som upprättas för året. Granskningen färdigställs och avslutas därmed först efter att styrelse och nämnder behandlat sina årsbokslut/verksamhetsuppföljningar för 2021.

1.3 Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens slutsatser och bedömningar. I denna granskning utgörs revisionskriterierna av:

- Kommunallagen
- Budget och uppdragsplaner 2021
- Nämndernas reglementen

1.4 Ansvarig nämnd

Iakttagelserna i denna rapport avser äldrenämnden. Äldrenämnden ansvarar enligt reglementet för kommunens uppgifter inom socialtjänst och de uppgifter som i övrigt åläggs kommunens socialnämnd rörande äldre människor samt personer med funktionshinder som fyllt 65 år. Nämnden ansvarar för att verksamheten bedrivs och utvecklas i enlighet med den lagstiftning som reglerar vård och omsorg.

1.5 Genomförande

Dialogmöten har genomförts med respektive nämnd med syfte att bedöma om styrelse och nämnder har en tillräcklig struktur för styrning, uppföljning och kontroll av verksamheten. Detta för att säkerställa att de lever upp till de mål och beslut som fullmäktige fastställt.

I årets grundläggande granskning har presidiet i styrelse och nämnder skriftligt besvarat generella och nämndspecifika frågor samt ett bedömningsformulär. De svar som lämnats har använts som underlag till de dialoger som genomförts med respektive presidium under september 2021. Vid presidiedialogerna gavs revisorerna även möjlighet att ställa kompletterande frågor.

Motsvarande underlag har även använts vid de träffar som genomförts under vintern med nämnder och styrelse. Syftet med dessa dialogmöten har varit att ge samtliga ledamöter möjlighet att yttra sig och föra en diskussion kring de svar som lämnats av respektive presidium.

För att få en helhetsbild av styrelsens/nämndens arbete, har de underlag som upprättats (formulär och anteckningar från dialoger) kompletterats med insamling, genomgång och analys av relevanta styr- och uppföljningsdokument.

Inom ramen för den grundläggande granskningen skickade vi en enkät till ordinarie och ersättande ledamöter. Totalt skickades enkäten till 21 ledamöter i äldrenämnden och vi erhöll 13 svar, vilket motsvarar en svarsfrekvens på 62 procent. Enkäten utgick från områdena verksamhetsstyrning, ekonomistyrning och intern kontroll. Inom varje område ställde vi frågor som berörde ledamöternas upplevda delaktighet i planeringen som ligger till grund för verksamhetsmål, budget och internkontrollplan. Ledamöterna tilläts också besvara om de fått tillräcklig uppföljning inom respektive område och om de bidragit till vidtagna åtgärder vid identifierade brister under året.

Den grundläggande granskningen baseras på revisorernas riskanalys och omfattar samtliga nämnder och styrelser. Den ger också underlag att under året uppdatera revisorernas riskanalys. Den grundläggande granskningen pågår under hela granskningsåret. Den information som inhämtats i samband med den grundläggande granskningen beaktas även vid revisorernas riskanalys inför kommande år.

1.6 Begreppsförklaringar

Nedan följer en förklaring av de begrepp som revisorerna använder vid sin bedömning:

- Bristfällig – Omedelbara förstärkningar krävs
- Tillräcklig – Behov av förstärkningar föreligger
- Ändamålsenlig – God följsamhet inom området
- Tillfredsställande – Mycket god följsamhet inom området

2. Resultat av granskningen

Nedan redogörs för iakttagelser och bedömningar avseende nämndens verksamhetsstyrning, ekonomistyrning och interna kontroll under 2021. Här redogörs även för resultatet av den enkät som skickats till nämndens ledamöter (ordinarie och ersättare) under hösten 2021. De skriftliga svar som presidiet lämnat (utifrån framtaget bedömningsformulär) inför revisorernas dialogträff med dem i september 2021 framgår av bilaga 1 och 2.

2.1 Verksamhetsstyrning

Iakttagelser

I nämndens uppdragsplan finns en beskrivning av fullmäktiges strategiska långsiktiga mål och underliggande mål med tillhörande uppdrag som särskilt berör nämnden. Enligt uppdragsplanen ska nämnden även bidra till att förverkliga kommunfullmäktiges finansiella mål om god ekonomisk hushållning och de personalpolitiska målen. Utöver detta ska nämndens verksamheter arbeta utifrån kommunfullmäktiges styrdokument, exempelvis Strategi för jämställdhetsarbete, Program för tillgänglighet och Folkhälsomål.

Äldrenämnden har fyra mål för nämndens verksamheter avseende kvalitet för kommunens invånare. Vi noterar att nämndens mål inte är tydligt nedbrutna utifrån fullmäktiges övergripande mål. Målen för 2021 är samma som för 2020:

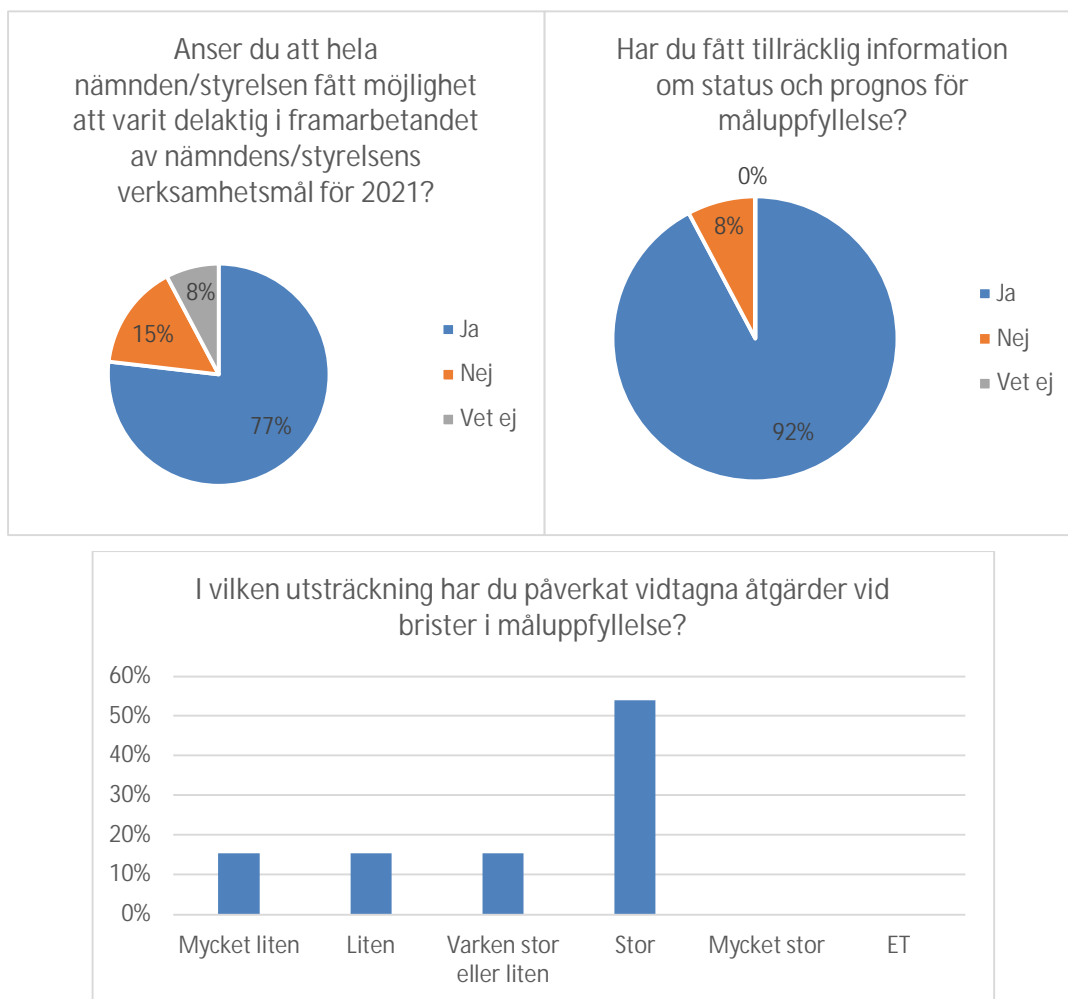
- Äldrenämndens verksamheter stärker de äldre kommuninvånarnas förmåga att leva ett aktivt liv samt ha inflytande i samhället och över sin vardag
- Äldrenämndens verksamheter bidrar till att kommuninvånarna kan åldras i trygghet
- Äldrenämndens verksamheter bemöter kommuninvånarna med respekt
- Äldrenämndens verksamheter säkrar kommuninvånarnas tillgång till en jämlik vård och omsorg

För respektive nämndmål har nämnden beslutat om särskilda resultatmått. Uppdragsplanen listar också kommunfullmäktiges uppdrag till äldrenämnden och gemensamma uppdrag som berör äldrenämnden samt Umeå kommuns personalpolitiska mål.

Nämnden har följt upp verksamhet i delårsrapport per augusti. I delårsrapporten följer nämnden upp måluppfyllelse för kommunfullmäktiges långsiktiga mål samt status på kommunfullmäktiges uppdrag till nämnden. Delårsrapporten innehåller också en prognos för måluppfyllelse för helåret. I delårsrapporten bedömer nämnden samtliga fem kommunfullmäktigemål som delvis uppfyllda, men prognostiserar att samtliga uppfylls vid helåret. Detsamma gäller kommunfullmäktiges uppdrag till nämnden. I delårsrapporten följer nämnden upp delar av nämndens egna mål och konstaterar att samtliga mål och resultat från indikatorerna presenteras i samband med årsbokslutet.

I nämndens årsbokslut följer nämnden upp måluppfyllelse för fullmäktiges långsiktiga mål samt de uppdrag som kommunfullmäktige tilldelat nämnden. Därutöver följer nämnden upp arbetet med kommunens personalpolitiska mål. Årsbokslutet innehåller ingen uppföljning av nämndens mål avseende kvalitet för kommunens invånare. Enligt årsbokslutet bedömer nämnden fyra av kommunfullmäktiges fem övergripande mål som helt uppfyllda och ett som delvis uppfyllt. Måluppfyllelsen bedöms via en motivering per mål. Vi noterar att varken uppdragsplanen eller årsbokslutet innehåller bedömningskriterium för hur måluppfyllelsen av kommunfullmäktiges mål ska utvärderas. Av nämndens sex uppdrag från kommunfullmäktige bedömer nämnden att fem är helt uppfyllda medan ett bedöms som delvis uppfyllt.

Resultat av enkät

Resultatet från enkäten visar att 77 procent upplevde att de fått vara delaktiga i framarbetandet av nämndens verksamhetsmål för 2021. Resterande del svarade att det inte fått vara delaktiga (15 procent) eller inte kunde bedöma (8 procent). Vad gäller uppföljning bedömde 92 procent den som tillräcklig medan resterande del bedömde att den inte har varit tillräcklig. På frågan i vilken utsträckning ledamöterna hade påverkat vidtagna åtgärder vid brister i måluppfyllelse bedömde 54 procent att de påverkat i stor utsträckning. Av resterande del bedömde 30 procent att de i liten- eller mycket liten utsträckning hade påverkat åtgärder medan 15 procent bedömde att de i varken stor eller liten utsträckning har påverkat vidtagna åtgärder.

Bedömning

Vi bedömer att nämndens verksamhetsstyrning är tillräcklig. Enligt reglementet för Umeå kommuns styrelse och nämnder (2014-11-24, § 150) har samtliga nämnder i uppdrag att se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt. Nämnden följer upp fullmäktiges mål och måluppfyllelsen är god, men det framgår inte vilka bedömningskriterium som har använts för nämnden att bedöma måluppfyllelsen.

2.2 Ekonomistyrning

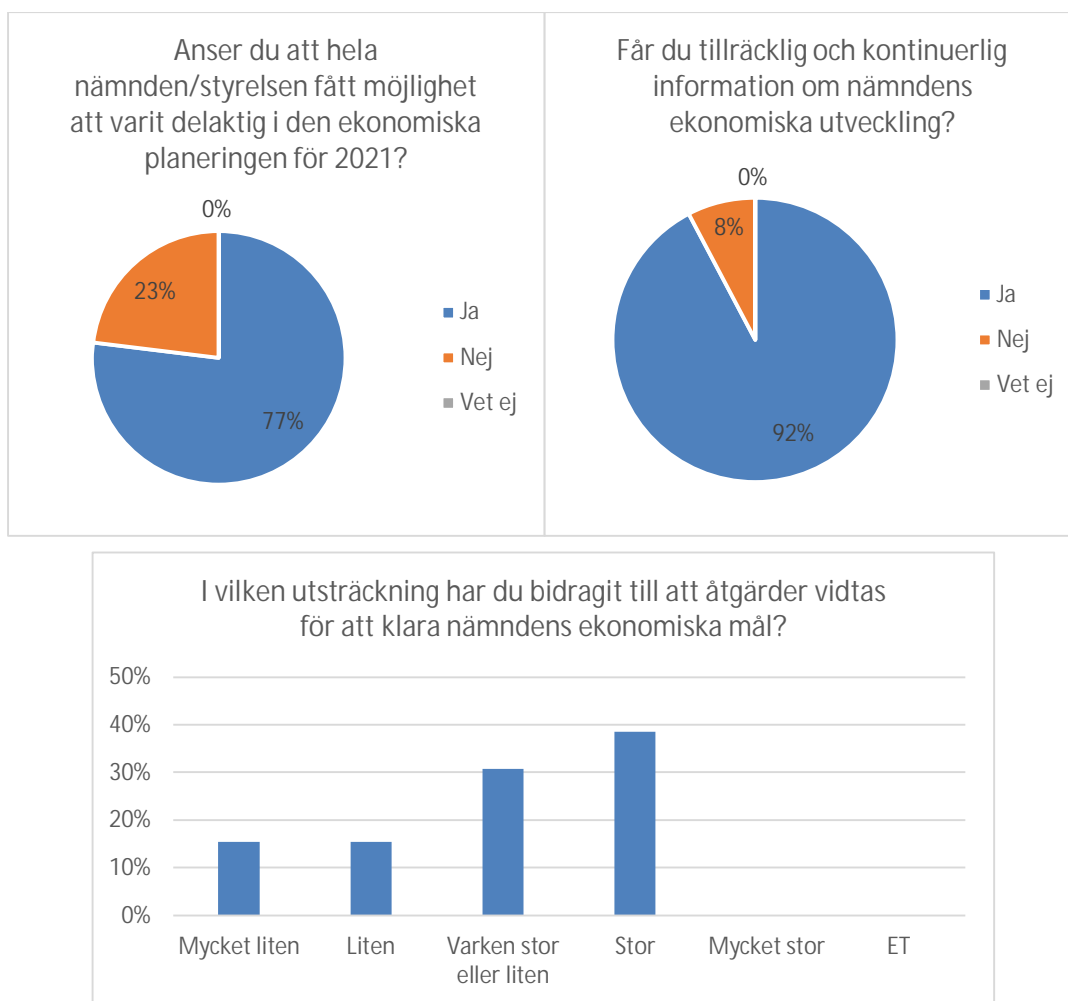
lakttagelser

I nämndens delårsrapport per augusti gör nämnden ett överskott på 35 mnkr. Prognosen för helåret är ett överskott på 40 mnkr. Överskottet beror enligt nämnden främst på att antalet beviljade

timmar inom hemtjänsten varit lägre än budget samt att insatser kopplat till statsbidrag inte har genomförts.

Äldrenämndens utfall för 2021 uppgår enligt årsbokslutet till + 55 mnkr. Nämndens kostnader översteg budgeten med 95 mnkr men eftersom intäkterna översteg budget med 150 mnkr gör nämnden ett överskott. Enligt årsbokslutet härrör 61,4 mnkr från direkta merkostnader med anledning av Coronapandemin – merkostnader som nämnden har erhållit 47,7 mnkr i statligt stöd för. Vidare framgår att nämnden har erhållit 50,8 mnkr i statsbidrag från äldreomsorgsstatsningen och äldreomsorgslyftet. Dessa statsbidrag har inte en helårseffekt på samtliga kostnader, vilket innebär ökade intäkter som inte motsvaras av samma ökning av kostnaderna.

Resultat av enkät

Resultat från enkäten visar att 77 procent av ledamöterna bedömer att de fått vara delaktiga i den ekonomiska planeringen för året, medan resterande del bedömer att de inte fått vara delaktiga. Av ledamöterna bedömer 92 procent att de fått tillräcklig och kontinuerlig information om den ekonomiska utvecklingen medan resterande 8 procenten bedömer att informationen inte har varit tillräcklig. På frågan i vilken utsträckning ledamöterna bedömer att de har bidragit till vidtagna åtgärder för att klara nämndens ekonomiska mål upplever 30 procent att de i liten- eller mycket liten utsträckning har bidragit. Därutöver bedömer 32 procent att de i varken stor eller liten utsträckning har bidragit och 38 procent att de i stor utsträckning har bidragit.

Bedömning

Utifrån vad som framkommit av denna översiktliga granskning bedömer vi att nämndens ekonomistyrning är ändamålsenlig. Vi noterar att nämndens positiva ekonomiska resultat i stor utsträckning är en konsekvens av utbetalda statsbidrag och att nämndens kostnader översteg budget med 95 mnkr. Med anledning av att den grundläggande granskningen är översiktlig görs bedömningen med begränsad säkerhet.

2.3 Intern kontroll

lakttagelser

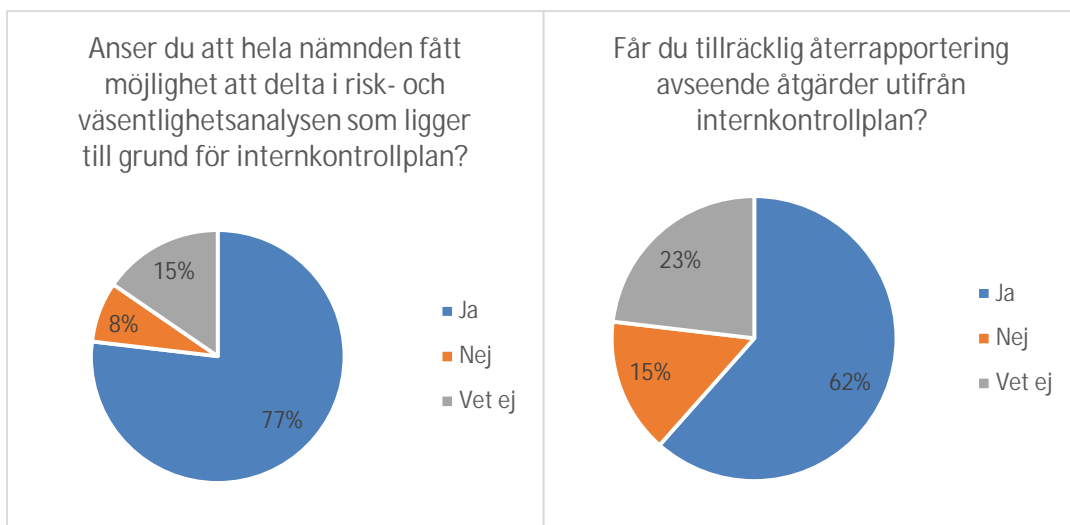
Äldrenämnden antog i november 2020 en internkontrollplan för 2021. Riskanalysen som ligger till grund för nämndens prioritering av åtgärder framgår av internkontrollplanen. Enligt internkontrollplanen har nämnden varit direkt delaktig i att värdera och prioritera vilka risker som ska hanteras. Berörda chefer har i sin tur tagit fram förslag på åtgärder, vilka beslutades av nämnd i samband med att planen antogs. Internkontrollplanen innehåller 8 riskområden med 15 identifierade risker, aktiviteter och vem/vilka som ansvarig för respektive aktivitet.

Riskbeskrivningarna har ett värde baserat på en värdering av sannolikhet och konsekvens. Nedan följer de risker med högst riskvärde (12):

- Svårigheter att rekrytera personal kan leda till kvalitetsbrister i verksamheten samt ogynnsam arbetsmiljö för personalen.
- Kompetensbrist hos baspersonal leder till kvalitetsbrist i omsorg/ omvårdnad för brukare.
- Vårdkedjebrister i samverkan med extern part

I september 2021 godkände nämnden sin internkontrollrapport per augusti 2021. I beslutet framgår att nämnden bedömer att den interna kontrollen och styrningen är tillräcklig. Nämnden antog i januari 2022 internkontrollrapport för helåret 2021. Av beslutet framgår att nämnden bedömer att den interna kontrollen och styrningen är tillräcklig. Majoriteten av årets 15 aktiviteter i internkontrollplanen är slutförda vid årets slut. Tre aktiviteter är inte slutförda. Nämnden konstaterar att ett omtag kommer göras avseende aktiviteten "Samtliga verksamheters platser utanför verksamhetssystemen ses över och bedöms utifrån konsekvens" inom riskområdet sekretess och GDPR. För övriga två icke slutförda aktiviteter framgår inga åtgärder.

Resultat av enkät

Resultatet från enkäten riktad till samtliga nämndsledamöter visar att 77 procent av ledamöterna upplever att de har fått vara delaktiga i risk- och väsentlighetsanalysen som ligger till grund för internkontrollplanen. Av de svarande bedömde 62 procent att de fått tillräcklig återrapportering avseende åtgärder utifrån internkontrollplanen, medan 15 procent bedömde att de inte fått tillräcklig återrapportering. Resterande del svarade att de inte kunde bedöma återrapporteringen. Ledamöterna fick också besvara i vilken utsträckning de har bidragit till att vidta åtgärder utifrån konstaterade brister utifrån internkontrollplanen. Av de svarande tyckte 39 procent att de i liten- eller mycket liten utsträckning hade bidragit. Vidare bedömde 31 procent att de i varken stor eller liten utsträckning hade bidragit medan 23 procent upplevde att de hade bidragit i stor utsträckning. Resterande del bedömde att det inte förekommit brister utifrån internkontrollplanen.

Bedömning

Vi bedömer att nämnden säkerställt en ändamålsenlig struktur för intern kontroll avseende verksamhet och den ekonomiska redovisningen. Av kommunens riktlinjer för intern styrning och kontroll (reviderad av fullmäktige 2011-09-26, § 153) framgår att en riskanalys ska göras och dokumenteras i syfte att identifiera omständigheter som utgör risk för att inte uppfylla de krav som ställs på verksamheten. Nämnden har fattat beslut om riskanalys och internkontrollplan samt har följt upp och värderat den interna kontrollen.

3. Sammanfattande bedömning

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att nämnden har en ändamålsenlig struktur för styrning, uppföljning och kontroll av verksamheten, inom områdena ekonomistyrning och intern kontroll. Arbetet med nämndens verksamhetsstyrning bedöms vara tillräcklig. Vi noterar att nämndens mål inte är tydligt nedbrutna utifrån fullmäktiges övergripande mål och det saknas tydliga bedömningskriterier för nämndens bedömning av måluppfyllelse.

Bilaga 1.

Svaren nedan har lämnats av nämndens presidium i samband med den dialog som genomfördes i september 2021. Svaren är därmed inte att ses som revisorernas iakttagelser och bedömningar.

Generella frågeställningar till samtliga nämnder

Verksamhetsstyrning

Hur ser nämndens plan för att ta fram en beskrivning av nämndens grunduppdrag ut?

Nämnden har under hösten mottagit anvisning från kommunstyrelsen och kommer utifrån detta att arbeta med att ta fram ett förslag på grunduppdrag till mars 2022 då nämnden enligt plan ska yttra sig till kommunstyrelsen inför fastställande i juni. Äldreomsorgsförvaltningen kommer med utgångspunkt i anvisningar samt nuvarande reglemente ta fram ett förslag och dialog och beslut i äldrenämnden.

Vilka mål behöver nämnden lägga extra fokus på för att nå måluppfyllelse vid årets slut?

På grund av Coronapandemin har delar av äldreomsorgens verksamhet varit stängd, exempelvis öppna träffpunkter, anhörigutbildningar, dagverksamhet. Efterfrågan på hemtjänstinsatser, korttidsvård och särskilt boende har även minskat under pandemin. Därutöver har aktiviteter på kommunens vård- och omsorgsboenden har minskat utifrån smittskyddsrekommendationer. Under hösten kommer många av dessa verksamheter att åter komma i gång vilket förväntas bidra till äldrenämndens måluppfyllnad. Enligt nämnden förväntas det ta några år för verksamheterna att återhämta sig efter Coronapandemin.

Vilka utvecklingsområden finns det för uppföljning av mål och verksamhet under året?

Nämnden bedömer att dess målstyrning är ändamålsenlig, men utifrån kommunens nya styrmodell har ett arbete med att förtydliga äldrenämndens och äldreomsorgsförvaltningens styrmodell samt uppföljning påbörjats. En vision och strategiska områden är under framtagande och kommer att beslutas av äldrenämnden under hösten och början av 2022. Detsamma gäller ett omtag kring nämndens mål och verksamhetsstyrning samt uppföljning vilka kommer att tas fram och beslutas kring under 2022 i enlighet med kommunstyrelsens anvisningar.

Ekonomistyrning

Utifrån nämndens budgetförutsättningar, vilka utmaningar ser ni att ni har för att klara en ekonomi i balans?

Enligt äldrenämnden har nämnden inte ersatts fullt ut för kostnader för 2020 och 2021 utifrån demografisk tillväxt av äldre. Detta har, enligt nämnden, inneburit behov av omprioriteringar inom egen ram för att klara av tillkommande brukare och patienter inom äldregruppen. Inför 2022 har äldrenämnden ersatts fullt ut för dessa kostnadsökningar. En utmaning för nämnden är även att hantera en förväntad ökad efterfrågan av hemtjänst, hemsjukvård och särskilt boende från medborgarna efter Coronapandemin. Nämnden ser även en fortsatt utveckling av allt kortare vårdtider på sjukhus och att mer slutenvård förväntas ske utföras i hemmet av kommunen. På längre sikt kvarstår för nämnden en stor utmaning att anpassa verksamheten till kommunfullmäktiges uppdrag kring nettokostnadsavvikelse och anpassade servicenivåer i nivå med andra större städer. Detta, samtidigt som antalet äldre i Umeå förväntas öka kraftigt under de kommande 10 åren. För att öka behovet behövs bland annat arbete med kompetensförsörjning, schemaläggning och attraktivitet som arbetsgivare samt hantering av sjukfrånvaron tillsammans med att tillvarata digitaliseringens möjligheter

Hur arbetar nämnden för att säkerställa en så hög träffsäkerhet som möjligt i de ekonomiska prognoserna?

Arbetet med prognos sker enligt nämnden genom kontinuerliga månadsavstämningar mellan verksamhetschef och ekonom samt genom dialog inom ekonomifunktionen. Förutom det sker månatliga avstämningar mellan direktör, verksamhetschef och ekonomichef där dialog om utfall och prognos sker. Äldrenämnden arbetsutskott får månatligen en ekonomiuppföljning med prognos och vid varje sammanträde med äldrenämnden så ges en fördjupad ekonomisk uppföljning med prognos. I dessa rapporter följs även volymerna inom hemtjänsten och beläggning inom särskilt boende och korttidsboende för äldre och dess utveckling.

Inom vilka verksamheter bedömer ni att det finns behov av att utveckla/stärka styrning och uppföljning av ekonomin?

Nämnden framhåller att alla verksamheter inom äldreomsorgen har en likartad uppföljning av ekonomin. Det område som haft en förstärkt uppföljning/extra stöd av ekonom har varit hälso- och sjukvårdsverksamheten. I övrigt bedömer nämnden att kostnadsmedvetenhet och ansvarstagande av chefer inom äldreomsorgen vad gäller ekonomin är god.

Intern kontroll

På vilket sätt kan nämndens arbete med riskanalys och intern kontrollplan utvecklas ytterligare? Enligt nämnden finns en ändamålsenlig struktur för riskanalys och intern kontroll. Äldrenämnden antog i november 2020 en internkontrollplan för 2021. Riskanalysen som ligger till grund för nämndens prioritering av åtgärder framgår av internkontrollplanen och nämnden har varit direkt delaktig i att värdera och prioritera vilka risker som ska hanteras. Berörda chefer har i sin tur tagit fram förslag på åtgärder, vilka beslutas av nämnd i samband med att planen antas. Arbetet med handlingsplaner och aktiviteter kan fortsatt utvecklas. Riskerna kan vara både omfattande och återkommande trots vidtagna åtgärder, exempelvis vad kompetensförsörjningen. Här vidtas enligt nämnden en mängd olika åtgärder, men utmaningen för äldreomsorgen är långsiktig och allvarsam i hela landet.

Arbetsmiljö och sjukfrånvaro

Hur arbetar nämnden med att främja en god arbetsmiljö i sina verksamhetsområden?

För att främja en god arbetsmiljö arbetar nämndens verksamheter med friskfaktorer enligt Sunt arbetslivs modell. Friskfaktorerna närvarande ledarskap, kompetensutveckling hela karriären och rehabilitering på kort och lång sikt bibehålls och övriga fem friskfaktorer utvecklas.

Ett systematiskt arbetsmiljöarbete är enligt nämnden centralt för att skapa en god arbetsmiljö och en bidragande faktor för en hållbar arbetsmiljö med låg sjukfrånvaro. Ett arbete som gjorts är planering av workshops för chefer och skyddsombud hösten 2021 för att stärka det arbetsplatsnära arbetsmiljöarbetet. Enligt nämnden får chefer idag beställa företagshälsovård vilket bidrar till ett ökat ansvar för arbetsmiljön, närvarande ledarskap och utökad kunskap kring lämpliga insatser. Nämnden framhåller också att medarbetarenkätens resultat är en viktig del i att uppnå förbättringar i arbetsmiljön.

Hur arbetar nämnden med att säkerställa en långsiktigt stabil sjukfrånvaro på låg nivå?

Enligt nämnden ger arbetet med aktiv rehabilitering dag 1–30 förutsättningar att skapa en stabil sjukfrånvaro på låg nivå. Arbetet med att se över de som varit långtidssjukskrivna över ett år fortsätter. Vidare fortsätter arbetet med att stärka och utveckla det närvarande ledarskapet. Processerna tar enligt nämnden lång tid och behöver vidmakthållas för att ge effekt. Ett pilotprojekt pågår inom förvaltningen för ett arbetssätt gällande svåra ärenden inom rehab. Syftet är att skapa

ett lärande bland chefer. Nämnden genomför även kontinuerlig uppföljning med verksamhetschefer för genomgång av sjukfrånvaro, behov av stöd och åtgärder.

Nämnds specifika frågor

Hur fortgår nämndens arbete utifrån Äldreplanen? Vad visar uppföljningar?

En uppföljning av äldreplanen kommer enligt nämnden ske utifrån den förändrade styrmodellen i kommunen i samband med att äldregruppen fastställer vision, strategier och nya mål i den årliga verksamhetsplanen.

Hur ser gränsdragningen mot regionen ut i hanteringen av utskrivningsklara patienter, för att säkerställa ändamålsenlig vård och stöd?

Samverkan och gränsdragning mellan kommunen och regionen beskrivs i den gemensamma övergripande överenskommelsen mellan kommun och region och i länsrutinen. Nämnden bedömer att hanteringen av utskrivningsklara patienter fungerar bra och att det som kvarstår är att arbeta med rutiner och förhållningssätt kring betalningsansvar. Nämnden framhåller vidare att det pågår länsgemensamma diskussioner för att minska administration och bestridanden av fakturor. Inom ramen för God och nära vård pågår ett gemensamt utvecklingsarbete mellan Umeåregionens kommuner och regionen kring att för medborgaren säkerställa en god vård oavsett huvudmannanivå.

Vilken risk finns att det ökade behovet av äldreomsorg leder till sänkta service- och ambitionsnivåer?

Utifrån uppdraget från kommunfullmäktige kring att minska nettokostnadsavvikelsen och anpassa servicenivåer i jämförelse med andra större städer uppger nämnden att löpande jämförelser med andra kommuner genomförs. För att fler äldre ska kunna bo kvar hemma och att behovet av särskilda boendeplatser ska minska arbetar äldreomsorgen med att förstärka det förebyggande preventiva arbetet. En av dessa satsningar är enligt nämnden arbetet med att bygga upp en rådgivning för seniorer inom ramen för Seniororget. Ett annat projekt som pågår är rör tjänstedesign där intervjuer med seniorer och blivande seniorer. Under intervjuerna ställs frågor kopplat till vad de behöver för stöd från kommunen och samhället för att kunna leva ett självständigt liv. Enligt nämnden innebär nämndens planering att den demografiska utmaningen inte ska leda till sämre omsorg eller lägre ambitionsnivåer men att verksamheten måste förändras och arbeta mer förebyggande och på andra sätt.

Hur verkar nämnden för fortsatt nyttja digitaliseringens möjligheter i äldreomsorgen?

Nämnden konstaterar att införandet av medicingivare har varit mest framgångsrikt. Det uppges ha lett både till ökad självständighet för den äldre samt till minskade kostnader för äldregruppen eftersom både hembesök och tjänsteköp ej har behövts. Även införandet av trygghetskameror nattetid och videotillsyn dagtid är exempel på digitalisering som enligt nämnden gynnar både den äldre och är ekonomiskt fördelaktigt samt även minskar resor och restid för personal. En annat arbete gäller upphandling av planeringsverktyg så att verksamheterna bland annat får möjlighet att planera när stöd ska ges och dokumentera på distans.

Beskriv hur planer/processer för uppföljning av beslut om insatser fungerar?

Enligt nämnden finns en rutin inom äldreomsorgens myndighetsutövning som innebär att nya beslut följs upp inom sex veckor. Vid nytt beslut i samband med utskrivning från slutna hälso- och sjukvård kan det i många fall vara lämpligt med en snabbare uppföljning än sex veckor. Biståndshandläggaren avgör när det kan vara lämpligt att genomföra uppföljningen och på vilket sätt den ska göras.

Insatser följs enligt nämnden i huvudsak upp via telefon. Därutöver genomförs löpande uppföljning av beslut minst en gång per år och handläggare kan om behov finns följa upp insatser oftare. Uppföljningen bygger enligt nämnden på uppgifter från den enskilde/företrädaren, berörd hemtjänstutförare och dokumentation. När uppföljningen är genomförd och den medför fortsatt

bistånd/ insats registreras nytt uppföljningsdatum. Vid förändrad information till utföraren, exempelvis ny målsättning, återkallas uppdraget och ett nytt, uppdaterat, uppdrag skickas till utföraren. Uppföljning uppges vidare ske även när den enskilde, anhörig, hemtjänstutföraren eller annan uppmärksammar förändrat behov och signalerar detta till ansvarig biståndshandläggare.

Vilka analyser och prognoser har nämnden gjort för att säkerställa tillgången till SÄBO-platser på mellanlång och lång sikt?

Äldrenämnden har en 12-årig lokalförsörjningsplanering som revideras årligen tillsammans med Tekniska nämndens verksamheter. Enligt nämnden innehåller lokalförsörjningsplanen planering av kommande vård- och omsorgsboenden utifrån de servicenivåer som fastställts av kommunfullmäktige om jämförbara större städer. Utifrån inriktningsbeslutet om avveckling av servicehusen förväntas äldreomsorgen ligga i nivå med dessa under 2024. För att möta tillkommande andel äldre så behövs enligt nämnden ca. 300 nya vård- och omsorgsplatser tillskapas fram till 2031. Enligt nämnden finns en planering kring objekt, tomter och tidplan för detta finns tillsammans med Tekniska nämndens verksamheter.

Hur arbetar nämnden för att hantera den psykiska ohälsan bland äldre, som förväntas öka under och efter pandemin?

Enligt nämnden har medel avsatts under året från statsbidrag som kommit med inriktning psykisk hälsa till föreningar, som särskilt riktar sig till äldre personer i syfte att genomföra aktiviteter som syftar till att bryta isolering. Samtalsgrupper och föreläsningar på temat dit äldre bjuds in ska anordnas av Enheten för prevention. Vidare framhåller nämnden en satsning på att öka antalet volontärer hos Frivilligcentralen med som ska ges kompetens kring psykisk ohälsa. Frivilligcentralen vänder sig främst till äldre som bor kvar i sitt hem. Den kommunala hemtjänsten genomgår kompetensutveckling avseende äldre och psykisk hälsa via Psyke E-bas, en utbildning som handlar om igenkännande, vård och behandling av de vanligaste psykiatriska sjukdomstillstånden hos äldre. Enligt nämnden har de privata utförarna av hemtjänst beviljats medel för kompetensutveckling och andra satsningar på gemensamma sociala aktiviteter för att den äldre ska ges möjlighet till social gemenskap. Vidare framhåller nämnden att alla verksamheter har tagit fram handlingsplaner för att förebygga suicid och för att veta hur en ska agera när en person visar på eller talar om att hen inte vill leva längre.

Bilaga 2.

Nedan anges nämndens/presidiets bedömning om nämndens följsamhet till följande lagkrav, mål och beslut samt åtaganden kopplat till fullmäktiges mål och uppdrag:

Verksamhetsstyrning

Åtagande	Krav enligt	Presidiets bedömning av följsamheten	Hänvisning till §§ och underlag som styrker bedömning
<i>2.1.1. Beaktas samtliga mål och uppdrag som berör nämnden i uppdragsplanen?</i>	Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §, Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder	☒ Ja ☐ Nej	Är inkluderade i nämndens uppdragsplan 2021.
<i>2.1.2 Har nämnden fått tillräcklig uppföljning och återrapportering avseende mål och målluppfyllelse?</i>	Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §, Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder	☒ Ja ☐ Nej	Uppföljning sker i samband med delårsbokslut och årsbokslut.
<i>2.1.3 Har nämnden vid behov tagit aktiva beslut utifrån uppföljning om åtgärder för att uppnå målluppfyllelse?</i>	Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §, Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder	☒ Ja ☐ Nej	Sker vid tillämpliga fall i samband med delårsbokslut och årsbokslut.

Ekonomistyrning

Åtagande	Krav enligt	Presidiets bedömning av följsamheten	Hänvisning till §§ och underlag som styrker bedömning
<i>2.2.1 Har nämnden anpassat verksamheten utifrån de förutsättningar som anges i budget?</i>	Kommunallagen (2017:725), 11 kap. 5 § Fullmäktiges riktlinjer för god ekonomisk hushållning	☒ Ja ☐ Nej	Äldrenämnden har lagt en budget i balans för 2021.
<i>2.2.2 Har nämnden fått tillräcklig uppföljning och återrapportering avseende ekonomi</i>	Kommunallagen (2017:725), 11 kap. 5 § Fullmäktiges riktlinjer för god ekonomisk hushållning	☒ Ja ☐ Nej	Ekonomiuppföljning varje månad (AU och nämnd), fördjupad rapport vid delårs- och årsbokslut.

<i>och verksamhetens utveckling?</i>			Jämförande nyckeltal sker årligen. Särskilda åtgärdsplaner ges till förvaltningen för verksamhet med underskott.
<i>2.2.3 Om nämnden prognostiserat ett underskott, har nämnden fattat beslut om åtgärder för att nå en ekonomi i balans?</i>	Kommunallagen (2017:725), 11 kap. 5 § Fullmäktiges riktlinjer för god ekonomisk hushållning	X Ja ☐ Nej	Äldrenämnden har i juni inget prognosticerat underskott.

Intern kontroll

Åtagande	Krav enligt	Presidiets bedömning av följsamheten	Hänvisning till §§ samt underlag som styrker bedömning
<i>2.3.1 Har nämnden fastställt riskanalys?</i>	Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §, Handledning - intern styrning och kontroll (KS 2019-12-19)	X Ja ☐ Nej	Görs varje år som en del i framtagandet av internkontrollplan.
<i>2.3.2 Har nämnden fastställt internkontrollplan?</i>	Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §, Handledning – intern styrning och kontroll (KS 2019-12-19)	X Ja ☐ Nej	Det görs alltid i samband med fastställande av Uppdragsplan för kommande år (november).
<i>2.3.3 Har nämnden beslutat om uppföljning av internkontrollplanen?</i>	Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §, Handledning - intern styrning och kontroll (KS 2019-12-19)	X Ja ☐ Nej	Görs i samband med delårs- och årsbokslut.

<p>2.3.4 Har nämnden gjort en värdering om den interna kontrollen är ändamålsenlig och tillräcklig?</p>	<p>Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §, Handledning - intern styrning och kontroll (KS 2019-12-19)</p>	<p>☒ Ja ☐ Nej</p>	<p>Görs i samband med återrapportering vid delårs- och årsbokslut. Särskild beslutssats i protokoll.</p>
<p>2.3.5 Har nämnden tillsett att kommunstyrelsen tagit del av nämndens uppföljning av internkontrollplanen?</p>	<p>Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §, Handledning - intern styrning och kontroll (KS 2019-12-19)</p>	<p>☒ Ja ☐ Nej</p>	<p>Görs enligt anvisning från kommunstyrelsen i samband med att nämnden behandlar frågan.</p>
<p>2.3.6 Har nämnden vidtagit några åtgärder för att stärka attestrutinerna?</p>		<p>☒ Ja ☐ Nej</p>	<p>Individuell återkoppling kring följsamhet till rutin.</p>